

Cassavetes

Frits Abrahams

Je hebt mensen die alles van één onderwerp weten. Dat onderwerp is hun leven gaan overheersen, het is een obsessie geworden. Ray Carney, filmtheoreticus en hoogleraar in Boston, is zo'n man. Hij heeft zijn leven in dienst gesteld van het werk van John Cassavetes (spreek uit: Kessevettiez), een van de interessantste regisseurs uit de filmgeschiedenis.

Ik deel niet zijn obsessie, wel zijn bewondering. Vraag me welke film ik nog één keer zou willen zien, en ik zal blindelings voor *A Woman Under the Influence* kiezen, voor mij het hoogtepunt uit het werk van Cassavetes. Een psychotische huisvrouw, briljant gespeeld door Cassavetes' echtgenote Gena Rowlands, keert uit een kliniek terug in haar gezin en moet verder met een man die van haar problemen weinig begrijpt.

Carney leerde als jonge student Cassavetes vijf jaar voor zijn dood in 1989 goed kennen, en verwerkte zijn kennis in allerlei boeken. Gisteravond vertelde hij in de Amsterdamse Stadsschouwburg bevlogen over zijn idool. (In de schouwburg is dezer dagen *Opening Night* te zien, een in een toneelstuk getransformeerde film van Cassavetes.)

Het werd een uiterst boeiende bijeenkomst. Carney wilde niets kwijt over zijn grote conflicten met de weduwe Rowlands, die hem de rechten betwist op allerlei door hem opgedolven filmmateriaal. Maar er bleef genoeg over, want Carney was verder zo openhartig mogelijk.

Als biograaf was hij in verwarring geraakt, vertelde hij. Naarmate hij meer over Cassavetes te weten was gekomen, was hij minder van hem gaan begrijpen. Cas-

savetes bleek duistere, perverse kanten te hebben gehad die een ander licht op zijn persoonlijkheid werpen. Hij was een zware alcoholicus, egocentrisch en onhandelbaar vaak, met enorme woedeuitbarstingen waaronder ook zijn huwelijk leed. Vrienden fluisterden Carney in dat je niets moest geloven van wat Cassavetes je vertelde.

Zo verkruimelde het onberispelijke beeld van de koene, zuivere, onafhankelijke filmmaker dat Carney van Cassavetes had gehad. Maar zijn bewondering voor het werk heeft er niet onder geleden, hij beschouwt Cassavetes nog steeds als het grootste genie onder de speelfilmers. Wat in de verhalen van Carney frappeerde, was de bezetenheid waarmee Cassavetes voor zijn films vocht. Vooral in zijn eigen land, de Verenigde Staten, kreeg hij weinig erkenning.

In *Opening Night* investeerde hij zelf een miljoen dollar, meer dan hij bezat. Geen theater wilde de film vertonen, ten slotte huurde hij zelf een theater in Hollywood. Er kwam bijna niemand kijken. Toen wendde hij zich tot een plaatselijk tv-station. Wilde men hem en zijn acteurs interviewen?

Van die sessie liet Carney onvergetelijke beelden zien. Cassavetes, zittend naast zijn vrouw en andere acteurs, barst los in een langdurige tirade tegen het Amerikaanse filmsysteem. „I am sick of this town of sissies”, roept hij uit. „I am sick of it! I am tired of this nonsense! I don't care about NBC, CBS, television sucks!” De anderen zitten er gegeneerd bij. „Ik vind het ook nog altijd pijnlijk om te zien”, zei Carney. En wat nog erger was: het hielp niet – het tv-station weigerde de opnamen uit te zenden.

Het woord 'zelfdestructie' viel. Daarin konden we ons in dat zaaltje inmiddels wel vinden.

Cassavetes (2)

Frits Abrahams

Opening Night, de toneelbewerking van de gelijknamige film van John Cassavetes, had ik overgeslagen. Liever hield ik de herinnering aan die mooie film ongeschonden.

Maar de bijeenkomst met de Cassavetes-kenner Ray Carney, die ik gisteren beschreef, trok me over de streep. Carney was enthousiast over de bewerking door Toneelgroep Amsterdam en NTGent, hij vond het een zeldzaam goede benadering van de film. Hij praatte er zó begeistert over met regisseur Ivo van Hove dat ik de volgende dag meteen een kaartje kocht. Het stuk bleek in de Amsterdamse Stadsschouwburg goed te lopen, want ik kon alleen nog in de nok een plaats krijgen.

Met toneel heb ik een haat-liefde verhouding. Ik val erbij in slaap – deze kritische toestand kan al na een halfuurtje intreden – of ik schuif naar het puntje van mijn stoel. Nu gebeurde gelukkig het laatste, wat trouwens nogal vermoeiend was, want het stuk duurt 2,5 uur zonder pauze. Het was wat je in recensentenjargon ‘een overrompelende ervaring’ noemt.

Van Hove heeft breed uitgepakt met een encenering waarmee hij het publiek simultaan in twee verschillende zalen bespeelt, met videoschermen boven het toneel waarop je de spelers voortdurend close kunt zien, en met ondersteunende muziek van Neil Young, net als Cassavetes een idool van Van Hove. Het gevolg was dat er op het toneel altijd wel iets gebeurde dat je aandacht vasthield.

Van Hove heeft zelf de film niet gezien, niet *willen* zien, omdat hij niet te veel beïnvloed wilde worden. Wel heeft hij allerlei versies

van het filmscript grondig gelezen. Hij blijft in zijn versie dicht bij de teksten van Cassavetes, maar hij heeft zich ook vrijheden veroorloofd. Zo is ‘zijn’ einde optimistischer dan dat van Cassavetes, zou je kunnen zeggen.

Opening Night gaat over de midlifecrisis van een actrice, Myrtle, voortreffelijk gespeeld door respectievelijk Gena Rowlands (film) en Elsie de Brauw (toneel). Zij moet in een toneelstuk een oudere vrouw spelen, maar ze heeft een grote afkeer van die vrouw, die in haar ogen de ouderdom te gelaten aanvaardt. Ze moet eerst door een diepe crisis om tóch die rol aan te kunnen.

Met de beelden van de opvoering eindigt zo ongeveer de film van Cassavetes. Maar Van Hove heeft het einde uitgebreid, waarbij Myrtle en haar tegenspeler, tevens haar ex-man, elkaar na afloop omhelzen op de tonen van Neil Youngs evergreen *Heart Of Gold*. De traantjes komen ongetwijfeld goed los in de schouwburgen, maar zou Cassavetes het met dit slot eens zijn geweest?

Carney vermoedde dat hij het ‘slightly too sweet’ zou hebben gevonden, waarop Van Hove antwoordde: „Het is niet zozeer sweet, het gaat om een complexe verhouding waarvan aan de basis bij deze mensen liefde zit. Als je dat sweet noemt – akkoord.”

Ik had zelf geen enkel bezwaar. Grijp uw tobbede partner bij het middel, omhels haar of hem, en neurie samen met Neil Young:

*You keep me searching
for a heart of gold
And I'm getting old*

U zult zien dat het *werkt*. En daar gaat het toch om, zowel op het toneel als in het gewone leven?